

ЕМИЛ ГЕОРГИЕВ

МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ВЪПРОСИТЕ НА ПОЕТИКАТА

През втората половина на м. август м. г. във Варшава, по инициативата на Института за литературни изследвания на Полската академия на науките, се състоя първата международна конференция по въпросите на поетиката, в която взеха участие литературоведи, лингвисти и фолклористи от Съветския съюз, Полша, Чехословакия, България, Румъния, Унгария, Германската демократична република, Съединените щати, Англия, Франция, Холандия, Израел. В програмата на конференцията бяха включени доклади на видните съветски учени академици и професори В. В. Виноградов, А. И. Ефимов, Н. И. Жинкин и Д. С. Лихачов, но в конференцията взеха участие само последните двама. Полски литературоведи и лингвисти, начело с организаторите на конференцията С. Жулковски, М. Р. Майенова и К. Вика, взеха участие с доклади от всички области на поетиката. Твърде деен в работата на конференцията бе световно известният полски лингвист проф. Ю. Курилович. Най-многочислена беше делегацията на САЩ, ръководена от видния лингвист и славист проф. Р. Якобсон, който взе участие в разискванията по повечето доклади. Между участниците в конференцията бяха познатият чешки славист и българист проф. К. Хоралек, румънският академик-литературовед Т. Виану, немският славист и фолклорист, професор в Йенския университет Х. Пойкерт, холандският славист, сега професор в Калифорния Схонефелд и мн. др. България беше представена от Петър Динеков, Любомир Андрейчин, Стоян Джуджев и Емил Георгиев.

В продължение на 10 дена, в утринни и следобедни заседания бяха прочетени 50 доклада и направени около 120 изказвания по тях. Докладите бяха групирани тематично, така че всеки ден се прочитаха и обсъждаха доклади от една определена област. Трудно е в една информация като нашата да бъдат обхванати поставените на конференцията проблеми. Те бяха наистина многобройни и разнообразни и засягаха всички области на поетиката, като се свързваха и с близките области. Бе създадена подходяща атмосфера за резултатна научна работа. Владееше методът на убеждението, на аргументите. Само рядко прозвучаваха остър полемичен тон, разкриващ основни мирогледи противоречия и различни схващания по поставените въпроси.

Тъй като у нас терминът „поетика“ не е особено популярен, а някои го смятат дори за остарял, като включват съдържанието на тая дисциплина в теорията на литературата, за нашия читател не е безинтересно изяснението на самото понятие и съдържание на тоя клон от литературознанието. Изяснява го може би доста пълно тематиката на докладите, които набелязваме в информацията си. Немският професор Х. Пойкерт (ГДР) пътем формулира в доклада си оная концепция за понятието, която приема: учение за същността, жанровете и формите на поетическото творчество и за пръсците им съдържание и изобразителни средства, което чрез сравнително наблюдение над отделните произведения привежда към определението на типологическите особености и жанровите закономерности.

Можем да кажем, че сред участниците в конференцията личеше стремеж за точни определения на областите и понятията на поетиката, лингвистиката, стилистиката, текстологията и пр., без каквито една наука не би могла да хвърли яснота в изучаваните процеси и явления, а и сама не би могла да се обособи със свои специфични предмети и методи.

Разграничавайки поетиката от езикознанието, проф. Р. Ингарден (Полша) изтъкна в доклада си „Поетика и лингвистика“, че изследователските области на двете науки се кръстосват. Езикознанието не се интересува от много въпроси на поетическото изкуство, поетиката обаче не може да мине без него, защото то е една от най-важните нейни помощни науки. Тя използва редица резултати от езикознанието и сама го „подбужда“ да се занимава с въпроси, които имат значение за нея. Поетиката обаче не може да остане само в кръга на въпросите, с които се занимава езикознанието, защото тя не може да гледа на литературното произведение само като на организирана по особен начин реч.

Въпросите на поетическия език несъмнено трябваше да заемат предно място на една конференция по поетика. Поетиката се интересува от езика като основен материал за литературно творчество. Но веднага трябва да добавим, че докладите на Варшавската конференция разглеждаха поетическия език повече като материал, отколкото като функционален език, като езиков израз на едно богато, определено от нуждите на поета съдържание. Отсъстваха важни теоретически и методологически проблеми, които поставят поетическия език на съответното място в отношението между форма и съдържание.

В работата над езика у писателя, а след това и у лингвиста и литературоведа възниква въпросът за взаимоотношението между поетическия и непоетическия език. Ценното в посветения на тоя въпрос доклад на проф. Е. Станкевич от САЩ бяха наблюденията над поетическия език. Според Станкевич между поетическия език и непоетическия не може да бъде проведено строго разграничение. В обикновения език често преобладава поетическа функция, тъй както от друга страна разните форми на поетическия език преминават в непоетически език. Между някои неясни и неубедителни формулировки в доклада на североамериканския учен спираха вниманието такива, които биха имали приложение в практиката на поетите и писателите: за функцията на ритмата и ритъма, за тропите, за поетическите възможности на граматическите форми и пр.

В доклада на проф. Н. И. Жинкин (СССР) „Механизмът на регулирането на прозаическите и сегментни компоненти на езика и речта“ бе направен задълбочен анализ на езиковите елементи и съставки, които изграждат речта и водят към прозодията. В „натуралния“ език според проф. Жинкин се съдържат два компонента — сегментарен ред и прозодически момент. В терминологията на съветския учен „сегментите“ са езикови абстракции, които могат да бъдат отбелязани като съставки на речта при анализа на „конкретния“ език. Изхождайки от обяснението на елементите на обикновената реч, проф. Жинкин стига до обяснението на обработения език на поезията. Поезията — изтъкна той — е едно от най-силните средства за обработката на езика.

Докладът на проф. Жинкин извика извънредно голям интерес: със своето новаторство, с новата си терминология, с абстракциите си, от една страна, и експерименталния си характер, от друга, с математическите си формули. Но всичко това го правеше мъчно понятен. Изрази се и съмнения във възможността резултатите му да бъдат използвани от работниците в областта на поетиката.

Проблемите на стила справедливо заемаха предно място в една конференция по въпросите на поетиката. За съжаление най-изтъкнатият специалист в тая област акад. В. Виноградов не можа да вземе участие в тяхното разискване на конференцията.

Младите чешки учени Л. Долежал и К. Хаузенблас поставиха въпроса за съотношението между поетиката и стилистиката. Те излязоха от положението, че стилистиката е един от основните отрасли на поетиката. Според чешките учени обаче в рамките

на поетиката стилистиката може да се включи само с две уговорки: 1) ядро на стилистиката на художествената литература представя лингвистическата стилистика, изучаваща езиковия стил на художествените произведения; 2) лингвистическата стилистика не се ограничава в областта на художествената литература, неин предмет са всички области на стиловата диференциация на езика, особено на литературния език.

От по-нататъшното развитие на мислите на чешките докладчици стана ясно, че според тях лингвистическата стилистика не изчерпва въпросите на стила изобщо. Поетиката се интересува от художествения стил, чието изследване излиза извън кръга на въпросите, с които се занимава лингвистическата стилистика. Но твърде важни са и въпросите, които поетика и лингвистика могат да решат заедно, изучавайки езиковия строеж на литературното произведение, състава на езиковите средства в тяхното отношение към системата на стиловете на литературния език и към националния език въобще, функциите на езиковите средства в структурата на литературното произведение, обществената, идеологическата и психологическата обусловеност на стила, мястото на конкретен стил в развитието на стиловете на художествената литература, неговото отношение към традицията и неговите новаторски тенденции.

Въпроси на стилизацията постави проф. Ст. Скварчинска — Полша. Тя търсеше тяхното място в литературознанието. На отношението между структурата на текста и структурата на езика бе посветен доклад от проф. В. Гурни (Полша), който се опита да дефинира що е текст, да разграничи функцията на текста от функцията на езика, да обясни понятията „структура“ и „стил“ на текста и т. п.

Голям брой доклади поставиха на обсъждане пред конференцията въпросите на стихосложението и мелодиката на литературната реч. Трябва да отбележим, че днес стихологията е цяла отделна наука, която изучава въпросите на стихосложението, като преминава и към въпросите за мелодиката на литературната реч.

Бяха обхванати различни стихотворни системи — на ред стари и нови народи — в докладите на проф. Ю. Курилович (Полша) „Из метрическите изследвания в индоевропеистиката“, проф. К. Уоткинс (САЩ) „Индоевропейските източници на келтската метрика“, Дж. Холандер (САЩ) „Въпроси на експерименталната и псевдоексперименталната метрика в съвременната американска поезия“, проф. М. Длуска (Полша) „Систематика на полския стих“, Зб. Сятковски (Полша) „Съществуването на различни системи в най-новия полски стих“, д-р З. Тополинска (Полша) „Отношението на метрическите константи към прозаическата система на езика (Към въпроса за горнолужицкото стихосложение)“, д-р Дж. Томпсон (САЩ) „Езиковата структура и стихът“.

Отбелязаните доклади разискваха поставените въпроси с голяма ерудиция и задълбоченост. Стихосложението не бе предмет само на външно наблюдение, а на систематично проучване, на експериментално и сравнително изследване. При това въпросите на отделните метрически системи — метрични, силабични, силаботонични и тонични — се поставяха и разискваха с оглед решението и на някои принципи въпроси.

В това отношение интересни и за литературоведите, които се занимават с въпросите на съвременната литература, бяха докладите на проф. Ю. Курилович и проф. К. Уоткинс, макар и да обсъждаха положения в старите индоевропейски езици, на сравнителното езикознание и на индоевропейската метрика. Проф. Ю. Курилович се занима с въпроса за отношението между версификация и лингвистика. Той изтъкна особено заслугите на фонологията, една сравнително нова наука, за изследването на стиха от гледна точка на лингвистиката. Метрическите изследвания в индоевропеистиката — посочи полският учен — допринасят за реконструкцията на предисторическото езиково състояние. С примери от старата индоевропейска словесност, главно старониндийска и старогръцка, проф. Курилович показва ролята на стихосложението в изследователската област на индоевропеистиката.

Индоевропейската метрика буди основателно интереса на стихозите, защото в

ня се търси произходът на метрите на отделните индоевропейски народи. Докладът на проф. К. Уткинс говореше красноречиво за това.

Стихолозите, които отправиха погледите си към съвременните системи на стихосложение, — Дж. Холандер, М. Длуска, Зб. Святковски, З. Тополинска, Дж. Томпсън, З. Черни — разкриваха явленията на стихосложението, от една страна, върху фона на системата на езика и, от друга, в зависимост от литературната традиция. Остро се критикуваше (например в доклада на известната полска стихоложка проф. М. Длуска) досегашното опростителско отношение към стихосложението, с разграничението само на неговите основни системи, например в полската поезия: силабична (основана на броя на сричките), силаботонична (опряна главно на броя на стъпките) и тонична (основана върху акцентните системи), както и системата на т. нар. „свободен“ стих. Стихът се разглеждаше в неговото пълно звучене, с неговата физиологическо-субективна и обществено-историческа обусловеност, с неговите многобройни връзки: като изразна система за важни литературно-обществени нужди, като средство за постигане на определени стилистически цели, като фразово-интонационна система, като „богата клавиатура“, привеждана в движение от творците на поетическото изкуство, и т. п. Разкриваха се по-нататък елементите, звуковите структури, източниците, назначението и функциите на различните размери.

Участващите в конференцията стихолози се опитаха да приложат резултатите от изследването на стиха в анализа на литературния процес. Изследването на стихотворните системи, употребявани в поезията на новите народи, изяснява естетическите, а твърде често и идеологическите стремежи на съвременните поети. Версификацията е свързана с поетическото съдържание, поради което тя е интересна не само за стихолога-лингвист, но и за литературоведа изобщо, литературен историк или критик. Известно е, че поетите от различните школи и направления употребяват стихотворни схеми с различна структура.

Стихолозите на конференцията се опитаха да изяснят националния характер на стиха. От една страна, тоя характер се определяше от особеностите на даден език. От друга страна обаче се обясняваше и с традициите на националната литература.

В националните литератури, където съществуват повече системи стихосложение, важен въпрос за поетите е коя от тях да изберат в своето творчество. Въпросът за нас е особено интересен, понеже и ние притежаваме две стихотворни системи: силабическа или тоническо-силабическа на народната поезия (също на Хр. Ботев, отчасти на П. Р. Славейков и Ив. Вазов) и тоническа или силаботоническа (на личната ни поезия). Съвременните поети на САЩ — изтъкна американският учен Дж. Холандер — са повели спор по въпроса коя стихотворна система е най-подходяща за тях. Дж. Холандер посочи необходимостта стихологът да участва в решението на проблемите на стихосложението — не само поетите, които ги решават въз основа на собствената си практика. Той смята, че версификационната теория, създадена от литературоведите и критиците, е по-малко догматична, отколкото зависящата от „практиката“ теория, т. е. тая, която създават поетите. Версификационният спор на съвременните американски поети, употребяващи свободния, силаботоническия или силабическия стих, следователно очаква и думата на стихолога.

Поетите например смятат, че употребяват „свободен стих“. Тоя стих обаче съвсем не е „свободен“, защото е подчинен на версификационни закони.

Не можем да не се съгласим с подобни мисли. Защото доколкото стихът създава ритмично звучене, разнообразие, красота и напрежение в речта, изборът му не може да бъде случаен и стихен, към него трябва да се пристъпи с разбиране и подготовка, т. е. най-целесъобразно с резултатите от научното изследване. При това положение можем да заключим със значителните думи на Сятковски: „Живото наблюдение на съвременността и бързият умел синтез на произхождащите явления е основно задължение на научния изследовател на стиха.“

Проф. Д. Деви (Англия) занима конференцията с връзката между синтаксиса и музиката, изхождайки от някои по-нови и съвременни английски поетически произведения. Той имаше предвид поезията на символистите, които, както е известно, издигаха някога лозунга: „Преди всичко музика“ (в поезията). „Изразяването на самия себе си чрез музиката“, както Пол Валери охарактеризира в едно свое изказване от 1920 г. символизма, наистина дава доста материал за изследователи като Деви, но едва ли обогатява съществено поезията. Проф. Деви подчерта обаче добре, че музикалността на поезията не се състои само в звученето на гласни и съгласни, а в общия строеж на поетическата реч, и в нейния синтаксис.

Зд. Копчинска и Л. Пшчоловска (Полша) занимаха конференцията с „Ролята на интонацията в членението на стиха“. Анализирайки стиха, те показаха как интонацията дава живот на неговите езикови елементи: броя на сричките, съзвучието на гласните, разположението на ударенията, броя на ударенията, синтактичната цялост.

Отношението между проза и стих бе тема на докладите на проф. Йос. Храбак (Чехословакия) „Бележки за взаимоотношенията между стиховете и художествената проза, особено в т. нар. преходни форми“, на проф. М. Р. Майенова (Полша) „За някои езикови различия между стихотворния и прозаичния текст“, на проф. М. Гжездзельска (Полша) „Заличаването на границите между стиха и прозата в епохата на романтизма и на т. нар. „Млада Полша“.

Според проф. Храбак стихът и прозата са две форми на израз, границата между които е рязка. Преходността между тях се състои в това, че те си влияят взаимно една върху друга: както прозата приема някои типични стихотворни елементи, така и стихът може да се „прозаизира“. Чешкият литературовед постави следното методологическо изискване: стихът не може да се изследва без едновременно изследване на прозата и това изследване не бива да бъде изолирано от съдържанието. Държейки сметка и за съдържанието и привличайки материал за тезите си и из старата чешка литература, проф. Храбак направи и извода, че науката за стиха не бива да се изолира от литературната история.

Проф. Майенова изложи наблюденията си върху различията между стихотворния и прозаичния текст, изхождайки от материал на полската литература от XVI век. Нейните наблюдения имаха по-задълбочен теоретичен характер, защото установяваха някои структурални черти на стиха и ролята му в стилизацията, а изясняваха и явления в развитието на литературния език.

Въпросите на поетическата лексика и семантика трябваше да бъдат поставени най-напред с доклада на акад. В. Виноградов „Слово и образ“, но, както отбелязах, акад. Виноградов бе възпрепятствуван да участва в конференцията. Неговата постановка на проблемите на словото и образа обаче може да се види от полемичната му статия „Към споровете за словото и образа“, поместена в „творческите дискусии“ на съветското списание „Вопросы литературы“ (1960 г., кн. 5). Няколко доклада разискваха въпросите за поетическата метафора: на акад. Т. Виану (Румъния) — за приложението на семантическите функции към анализа на понятието метафора, на проф. Г. Пелц (Полша) — за метафората в драмата, на проф. И. Славинска (Полша) — за алегорията и нейните функции в стила на романтичните направления, на проф. Ю. Кжижановски (Полша) — за анализа на образния език в съвременната поезия, на проф. Б. Хрушовски (Израел) и др.

В назованите доклади се изясняваха характерните черти и структурата на образността в системата на словесно-художественото творчество. Образният език на поезията се разкриваше като индивидуален стил на писателя, като характерна особеност на определен жанр, като литературно-естетическо направление в различни моменти от литературното развитие. Личеше стремеж да се излезе от общите формулировки за отношението между форма и съдържание, из кръга на които рядко излизат и нашите литературоведи. „Историко-литературните изследвания — каза известният полски

литературовед проф. Ю. Кжижановски, — лишени от стилистично промисляне, са едностранни, осакатени, незадоволителни.“ Изтъкна се обаче, че и стилистичните изследвания, откъснати от конкретните литературни явления, са безперспективни.

Занимаващите се с отделните стилни фигури изтъкнаха, че тези фигури могат да се сторят някому дребно стилистично явление, но понякога те са характерни за стила на цели епохи и следователно не могат да не привличат нашето внимание и да не ни налагат задълбочено отношение към тях.

Но същевременно проф. Кжижановски, който застъпваше подобни възгледи, не разкри голямото обществено значение на алегорията, с която занима конференцията. Както е известно, алегорията е била неведнъж остро оръжие на угнетените в борбата им с угнетителите: в Средновековието гражданската класа воюва с нея против феодалите и духовенството, в ново време алегорията се е използвала често в борбата срещу антинародната полицейска диктатура (сравни например стихотворенията на югославския поет Радован Зогович от епохата на диктатурата на крал Александър: „Езоповска поема за духа на един град“, „Интернирането на Черна Гора“ и др.).

Цикъл доклади обсъждаха функцията на граматическите елементи в поезията. В центъра на вниманието бе грижливо изработеният доклад „Граматиката на поезията и поезията на граматиката“ от най-меродавния представител на западния свят на конференцията проф. Р. Якобсон (САЩ), известен и у нас със своя интерес към български проблеми. Обхващайки широко научната литература — включително и на Съветския съюз и на славянските страни изобщо — и подлагайки на анализ разнообразен литературен материал, от личното творчество и фолклора, от староиндийската поезия и хуситския хорал до Пушкин и Маяковски, Р. Якобсон поставяше въпроси на поезията в светлината на граматиката и въпроси на граматиката в светлината на поетиката. Той се стремеше да разшири границите на лингвистично-литературните изследвания, но често превръщаше анализа, който преследва системно изложени и ясни научни истини, в безкрайни и не твърде разбираеми разсъждения.

Ценни наблюдения и заключения по поставената тема съдържаха докладите „Синтактически елементи в структурата на стиха“ на проф. З. Клеменсевич (Полша), „Използването на елипсиса на сказуемото в повествователния стил“ на проф. А. Никулеску (Румъния), „Към въпроса за синтаксиса и стила“ на д-р В. Свечковски (Полша), „Проблемата на художествения реализъм в светлината на лингвистиката“ от К. Х. ван Схонефелд (Калифорния).

Куриозно прозвуча докладът на английския професор Ф. Бърри „Влиянието на физическия глас на поета върху неговата поезия и върху нейните типически граматически форми“. В чужди нам сфери витаеше мисълта и на американския професор В. Ерлих, когато обсъждаше „Образа на поета като проблема на поетиката“. Той се интересуваше главно от взаимоотношението между „образа на автора“ в литературното произведение и концепцията (мита) за поета, характерна за дадено литературно направление или даден майстор.

Поетиката на фолклора има и своята специфика и на конференцията ѝ бе посветено специално заседание. Изнесоха доклади проф. П. Динев (България) — върху проблеми на поетиката на съвременния фолклор, проф. Ст. Джуджев (България) — върху ритъма на българската народна музика, проф. К. Хоралек (Чехословакия) — върху сюжетосложението във фолклора, проф. Р. Аустерлиц (САЩ) — върху фолклорните жанрове (главно в поезията на гиляките), проф. Х. Пойкерт (ГДР) — върху функцията на формулата в народната песен. Проф. Динев очерта развойните линии в поетиката на съвременния български фолклор. Той се опита да установи закономерностите в това развитие. Новата наша народна песен — песен за антифашистката борба и социалистическото строителство — направи не по-малко силно впечатление на представителите на Запада от анализа, който разкриваше старо и ново във фолклорната поезия.

тика на съвременността. Анализът на проф. Диневков бе подкрепен от проф. Л. Андрейчин (България) и проф. Р. Якобсон (САЩ).

Проф. Джуджев очерта ритмичното разнообразие в българската народна музика, като се спря и на въпроса за отношението между ритъма на мелодията и на словесния текст. Излагайки ред правдиви констатации и обяснения, проф. Джуджев се опита да обоснове и своя възглед за проникването на размери от старогръцката поезия в нашата народна ритмика. На тоя възглед се противопостави авторът на настоящата информация и неговото възражение срещна одобрението и на други специалисти, присъстващи на конференцията (проф. К. Хоралек и др.).

В сюжетосложението в народното поетическо творчество проф. К. Хоралек правилно търсеше закономерности и отражение на обществената действителност, отдавайки необходимото на фолклорната традиция и на миграцията на сюжетите. Но той можеше да обоснове по-пълно своите тези. Примерът, на който се спря — балканска, арумънска песен за „връщането на мъжа на сватбата на своята жена“, в която се проявява „влиятелното на специфичните обществени условия“ — не беше достатъчен. Обобщението е убедително, когато се прави върху голям брой факти.

Проф. Пойкерт, изхождайки от убеждението, че народната песен несправедливо се е разглеждала досега като обект на изследване от страна на етнологите и е била недооценявана от страна на литературоведите, се стремеше да разглежда нейните особености от литературоведска гледна точка, при това като „самостоятелна форма“, която се отличава от т. нар. художествено, т. е. индивидуално поетическо творчество, но не се „изолира“ от него. Предмет на доклада бяха по-специално т. нар. „формули“ в народната песен, които индивидуалното поетическо творчество в процеса на своето развитие все повече избягва. Формулите според проф. Пойкерт са способни да изразят по-общири ситуации на различните категории в стегната, изразителна езикова форма, която се запомня достатъчно леко и става устойчива. Те облекчават и опростяват процеса на творчеството у певеца, а също така и възприемането, изпълнението и разпространението на песните. В тях ярко се проявява „колективността“, типична за народната песен.

Може би и за мнозина участници в конференцията бе изненада, че цял цикъл доклади бяха посветени на приложението на математическите методи в поетиката. В цикъла бяха включени доклади от д-р Р. Абернати (САЩ) — „Математическата лингвистика и поетиката“, проф. Т. Себеок (САЩ) — „За сметачните машини и тяхното приложение в поетиката“, проф. Й. Фонаги (Унгария) — „Информацията на словото и звука в поезията“, проф. В. Курашкевич (Полша) — „Установяване авторството въз основа на езиковата статистика“. Електронните математически машини подпомагат литературоведа в различни посоки. Те не само броят фонетични, морфологични, лексикални и синтактични явления, не само отбелязват повтарящите се изрази и звукове, за да се установят стилните особености и константите у авторите, но разграничават поетичния език от непоетичния (д-р Абернати); правят възможен метода да се предадат в цифри различни текстове: литературни, публицистични, от обиходната реч и пр. (проф. Фонаги); езиковата статистика води до там, че се установява авторството на дадено произведение (непрочетения поради заболяване на автора доклад на проф. В. Курашкевич); машините са в състояние дори да попълнят липсващи в текста фрагменти (проф. Себеок). Очевидно машинният превод, който вече е известен у нас, не е единственото постижение в нашата област; машините навлизат като активни участници и в изследователската ни работа.

Сравнително немного място беше отделено в конференцията на общата, историческата и сравнителната поетика.

Широко обхваната тенденциите, нуждите и задачите на литературната съвременност проф. Ст. Жулкевски (Полша) в доклада си „За интеграцията на литературните изследвания“. Мъчно е да се изложи в няколко реда богатството от идеи на видния полски литературовед. В центъра на доклада му стоеше обаче мисълта за обществения характер на литературознанието. Бидейки идеологическа област, литературознанието не може да

остане чуждо на обществената действителност. Литературознанието принадлежи към т. нар. обществени науки и следователно трябва да се държи сметка за това. Обществени нужди налагат да се включи то в борбите и движението за повече хуманност, да не се изолира, а да заживее с общите проблеми на хуманността. Литературоведът трябва да знае стойността на обществените идеали, в своите анализи трябва да привлече и икономически, обществени, политически и организационни въпроси. След известно лутане литературознанието в ред страни днес се е включило в оная културна политика, която има за цел извършването на културна революция в социалистическите общества. Въпросите на поетиката и естетиката трябва да бъдат съобразени с всички тези процеси и потребности, тенденции и задачи, в най-тясна връзка с които е и литературното развитие.

Въпроси на историческата поетика разгледаха проф. Д. Лихачов (СССР) — „Литературният етикет на руското средновековие“, проф. В. Татаркевич (Полша) — „Поетиката на средновековието за формата и съдържанието на поезията“, проф. Р. Броуер (САЩ) — „Поетическото и драматическа структура в преводите на Шекспир“. За нас бе най-интересен докладът на проф. Д. Лихачов, учен, познат, добре на нашите литературоведи, засягащ в своята научна дейност въпроси, които отблизо интересуват старобългарската литература.

Навлизайки с дълбок анализ в стилистическото своеобразие на старата руска литература, видният съветски литературовед осветли едно важно за развитието на руската литература и руския литературен език явление, което той условно нарече „литературен етикет“: употребата на цяла система от формули, стилистични особености, повтарящи се ситуации и пр. в произведенията на староруската литература, избора на които определя не жанрът на произведението, а предметът, за който се говори. Средновековните писатели — изнесе проф. Лихачов — подхождат творчески към „литературния етикет“. Чрез него те се стремят да изразят своите представи за необходимото, „приличното“, естетически ценното. Ето защо литературният етикет трябва да се изучава като явление на идеологията, миросгледа, естетиката.

Сравнителната поетика беше застъпена с доклада на проф. Е. Георгиев (България) — „Основни въпроси на сравнителната славянска поетика“. Тъй като досега сравнителната славянска поетика все още не е поставила и разработила своите проблеми, предмет на доклада бяха онези основни въпроси, които очертават необходимостта и насоките за изследване в тая област. Според доклада сравнителната славянска поетика изисква да се изучат сравнително типове писатели, поетическите средства и езикът на произведенията, сюжетите и образите, формата и литературните жанрове, закономерностите в развитието на отделните славянски литератури, които водят до създаването на литературни школи. Разкривайки общите закономерности, взаимодействията и постиженията на отделните славянски литератури, сравнителната славянска поетика е в състояние да обогатява — особено днес — не само литературната теория, но и практиката.

Въпросите на интерпретацията и оценката в поетиката бяха поставени в последния цикъл доклади. Значителен интерес представляше докладът на проф. Х. Маркевич (Полша) „Въпроси на ценността и оценката в литературознанието“. Според проф. Маркевич тези въпроси напоследък са били занемарени както от изследователите в областта на поетиката, така и от литературните историци, и дори от критиците. Полският литературовед се спря на някои теоретични положения, изясняващи ценността и оценката в литературознанието, и анализира отделните „сфери“ на стойността: на образността, емоционалността, познавателността, оригиналността и др. Той подчерта обаче, че литературното произведение трябва да се разглежда не като сбор от постижения на автора в една или друга област, а като цялостно постижение. Литературната критика — изтъква по-нататък докладчикът — се интересува главно от цялостната стойност на отделните литературни произведения, а литературната история ги оценява не с оглед на конкретни техни ценностни качества, а обръща внимание на това с какво обогатяват ли-

тературата, като подпомагат нейното по-нататъшно развитие или дават тласък за появата на постижения от подобен вид с по-голяма или по-малка стойност.

Не решаваха убедително въпроси на постигната наблюденията, експерименталните резултати и изводите на д-р А. Мол (Франция) в доклада му „Анализ на структурите на поетическия текст на разните уровни на възприятието“. Докладчикът излезе от неулучващото същината положение, че поезията е „полупроекционна система на съобщението“, с което поетът се опитва да въздейства върху ума и чувствата на онези, които ще слушат поезията, независимо от времето и пространството.

Въпреки основни мировгледни различия у участниците в конференцията в повечето заседания бе намерен общ език. Полските организатори на конференцията бяха се погрижили да изберат за нейна област една научна дисциплина, въпросите на която можеха да не пробудят остри идеологически спорове. Установяването на факти, ред определения наистина обединиха учените от различните краища на света и с различни идейно-мировгледни позиции в плодотворно сътрудничество. С това конференцията даде своя принос в мирното съществуване и съревнование между Изтока и Запада в постигането на научната истина. Постигането на истината в науката обаче има и това значение, че със своята притегателна сила изтръгва от блатото на реакцията честните хора. Въоръжени с истината, учените от нашите социалистически страни могат да направят проби в лъжеистините и антиобществеността на буржоазните учени.